

nia innowacyjnych rozwiązań tego typu? Oprócz Karola Dąbrowskiego do udziału w panelu zaproszeni zostali: Magdalena Hajduk - dyrektor Biura Nowych Technologii Instytutu Pamięci Narodowej, Joanna Macyk - kierownik Kontroli Jakości Inphocat Innovative Photocatalytic Solutions Sp. z o.o., Artur Ordon - dyrektor ds. handlowych Trans-Dan Sp. z o.o., Natalia Matyba - zastępca dyrektora Business & Science Poland. Wnioski, które przedstawił Szymon Sikorski, dotyczyły zrozumienia korzyści płynących z koncepcji Przemysłu 4.0 i tym samym gotowości do zaimplementowania jej do środowiska, w którym funkcjonują JST.

VII Europejski Kongres Samorządów
Europejski Kongres Samorządów to platforma wymiany poglądów oraz miejsce spotkań liderów samorządowych, elit regionalnych z przedstawicielami administracji państwowej, organizacji pozarządowych i biznesu. Przez ostatnich sześć edycji Europejski Kongres Samorządów stał się jednym z najważniejszych miejsc spotkań i rozmów na tematy samorządowe w całej Europie.

KOMPOZYTOWA WSPÓŁPRACA

CENTRUM PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I TRANSFERU TECHNOLOGII
UNIwersytetu Zielonogórskiego zorganizowało
WYJAZD DO INNOWACYJNEGO CENTRUM BADAŃ NAD KOMPOZYTAMI W WILDAU

Jędrzej Danilewicz

Centrum Przedsiębiorczości i Transferu Technologii

4 kwietnia br. odbyła się wizyta przedstawicieli Instytutów Inżynierii Mechanicznej oraz Budownictwa w Fraunhofer-Institut für Angewandte Polymerforschung IAP, FB Polymermaterialien und Composite PYCO w Wildau. Do nawiązania kontaktu z przedstawicielami niemieckiego Instytutu doszło dzięki relacjom jakie łączą pracowników Instytutu Inżynierii Mechanicznej z Martinem Kretschmannem, wcześniej pracownikiem BTU Cottbus, obecnie specjalistą w międzynarodowym klastrze Composites United. Klastr ten jest jedną z najbardziej cenionych organizacji zajmujących się kompozytami w Europie. Zrzesza około 400 firm, instytucji i organizacji działających w sektorze kompozytów z Niemiec, Austrii oraz Szwajcarii. M. Kretschmann wziął na siebie ciężar organizacji spotkania z przedstawicielem Instytutu PYCO Prof. Dr.-Ing. Holgerem Seidlitzem, który spotkał się z zielonogórskimi naukowcami i oprowa-

dził ich po kierowanej przez siebie jednostce. W wyjeździe uczestniczyli: dr hab. inż. Sławomir Kłos, prof. UZ, dr hab. inż. Władysław Papacz, prof. UZ, dr hab. inż. Abdrahman Alsabry, prof. UZ, dr inż. Bartosz Michalak oraz mgr Karol Dąbrowski. Delegacja miała możliwość zapoznania się z potencjałem Instytutu PYCO oraz klastra Composites United. Rozmowy dotyczyły możliwości współpracy naukowej, dydaktycznej oraz komercyjnej realizowanej na rzecz przemysłu. Podczas spotkania zaprezentowano stronie niemieckiej rozwiązanie z zakresu zastosowania materiałów kompozytowych w branży automotive, nad którym pracuje zespół pod kierownictwem prof. W. Papacza. Prace nad rozwiązaniem finansowane są z projektu Inkubator Innowacyjności 4.0.

Z CYKLU
OTWARTA NAUKA

CZASOPISMA TRANSFORMACYJNE

Ewa Adaszyńska

Biblioteka Uniwersytecka

Wspólną wizją światowych społeczności akademickich, stowarzyszeń naukowych i organizacji finansujących badania jest propagowanie otwartego systemu komunikacji naukowej. Działania te wspiera wspólnota państw europejskich finansujących badania naukowe, tzw. cOalicja S wspomaganą przez *Science Europe* oraz Komisję Europejską¹ oraz aktywna w tym obszarze ESAC (Efficiency and Standards for Article Charges)². Ich celem jest promowanie otwartego systemu komunikacji naukowej, przyspieszenie otwartego publikowania, a także przekształcenie systemu publikowania opartego na modelu biznesowym (subskrypcyjnym) w model otwartego dostępu do wyników badań, umożliwiający ich ponowne wykorzystanie. Obie inicjatywy zmierzają do wypracowania przejrzystych i jawnych zasad wydatkowania środków publicznych oraz rozliczania z komercyjnymi wydawcami, a także do ujednoczenia strategii negocjacyjnych w skali globalnej.

Europejskie agencje narodowe, które wspierają badania, w tym polski NCN³ będą stawiały realizatorom projektów badawczych wymóg publikowania w otwartym modelu, zarówno publikacji, rezultatów badań, danych badawczych, jak również innych materiałów powstałych w ramach grantu, w tym również naukowych monografii. Pozwala to na ponowne wykorzystanie treści w dowolnym celu, także komercyjnym, bez ograniczeń technologicznych i prawnych w oparciu o wolne licencje.

Zgodnie z przyjętym przez cOalicję Planem S, wszystkie publikacje naukowe zawierające wyniki badań sfinansowanych z publicznych lub niepublicznych grantów przyznanych przez regionalne, krajowe lub międzynarodowe instytucje finansujące naukę muszą być udostępnione w modelu otwartym natychmiast po ich opublikowaniu, bez żadnego embarga czasowego. Plan stosuje się do wszystkich recenzowanych publikacji opartych na rezultatach badań sfinansowanych w całości lub części przez członków cOalicji, wytycza też ścieżki ich wdrożenia⁴.

Obejmują one następujące możliwości publikowania wyników badań naukowych zgodnie z Planem S:

1. **W otwartym dostępie**, tzn. w otwartym czasopiśmie lub na otwartej platformie. Za otwarte platformy należy rozumieć pierwotne miejsca publikacji wyników badań, takie jak np. *Wellcome Open Research*⁵ lub *Gates Open Research*⁶. Platformy, które służą jedynie do

1 **cOalition S** tworzą liderzy europejskich agencji finansujących badania naukowe przy wsparciu Komisji Europejskiej oraz Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych (ERC). Sygnatariuszami grupy są duże krajowe agencje badawcze i fundatorzy z krajów europejskich zrzeszonych w Science Europe, m.in. z Francji, Holandii, Irlandii, Austrii, Wielkiej Brytanii, Norwegii, Szwecji, Luxemburga, Włoch, Słowenii, Finlandii, a także z Polski, reprezentowanej przez Narodowe Centrum Nauki (NCN). Jej głównym celem jest dążenie do urzeczywistnienia pełnego otwartego i natychmiastowego dostępu do publikacji naukowych. Zob. strona cOalition S, dostęp: <https://www.coalition-s.org/about/> [odczyt: 5 kwietnia 2022].

2 **ESAC** to otwarta społeczność specjalistów, której celem jest wprowadzenie w życie wizji otwartego dostępu do badań. ESAC jest koordynowany przez Bibliotekę Cyfrową Maxa Plancka, w porozumieniu z międzynarodową grupą doradczą składającą się z liderów bibliotek i konsorcjów posiadających wiedzę na temat operacyjnych aspektów negocjowania i wdrażania transformacyjnych i centralnych umów wydawniczych o otwartym dostępie z wydawcami naukowymi. Dostęp: <https://esac-initiative.org/> [odczyt 1 kwietnia 2022].

3 Polityka NCN dotycząca otwartego dostępu do publikacji.

Dostęp: https://www.ncn.gov.pl/sites/default/files/pliki/2021_10_instrukcja_open_access_NCN.pdf [odczyt: 1 marca].

4 Zob. Zasady i wdrażanie Planu S, dostęp: <https://www.coalition-s.org/addendum-to-the-coalition-s-guidance-on-the-implementation-of-plan-s/principles-and-implementation/> [odczyt 10 kwietnia 2020].

5 **Wellcome Open Research** to platforma publikacyjna Open Research o otwartym dostępie, oferująca szybkie publikacje i otwarte recenzowanie. Dostęp: <https://wellcomeopenresearch.org/> [odczyt 1: kwietnia 2022].

6 Gates Open Research to innowacyjna platforma publikacyjna

agregacji lub powtórnego publikowania treści, nie są za takie uważane. Opłaty za opublikowanie artykułów w otwartym dostępie, a w najbliższym czasie także książek, finansują instytucje z grupy cOAlicji S, do których Narodowe Centrum Nauki.

2. **W czasopiśmie subskrypcyjnym oraz w otwartym repozytorium** w ostatecznej opublikowanej wersji (*Version of Record*, VOR) lub ostatecznej wersji autorskiej (*Authors Accepted Manuscript*, AAM)⁷. COAlicja S zaleca udostępnianie w repozytoriach wszystkich publikacji, niezależnie od sposobu publikacji. Zaleca też, aby instytucje finansujące badania nie wspierały finansowo hybrydowego modelu publikowania jeżeli opłaty z tym związane nie stanowią mechanizmów transformacyjnych zmieniających status czasopisma z subskrypcyjnego na otwarty.
3. **W czasopiśmie transformacyjnym tzn. subskrypcyjnym lub hybrydowym przeznaczonym do zamiany w czasopismo otwarte.** To trzeci sposób, zgodnie z którym Instytucje finansujące badania mogą wspierać finansowo publikowanie w otwartym dostępie w ramach mechanizmów transformacyjnych, nie są jednak zobowiązane do korzystania z tych mechanizmów, ani też do finansowania publikacji, które są tymi mechanizmami objęte.

Czasopisma transformacyjne (*Transformative Journals*), to czasopisma subskrypcyjne lub hybrydowe, których wydawcy deklarują wprowadzenie pełnego otwartego dostępu do wszystkich publikowanych treści w określonych ramach czasowych. Wydawcy czasopism transformacyjnych powinni stopniowo zwiększać dostęp do otwartych treści, a przychody z subskrypcji równoważyć przez opłaty za usługi wydawnicze, co pozwoli uniknąć podwójnych płatności⁸.

Czasopisma transformacyjne różnią się od czasopism hybrydowych⁹ następującymi elementami:

- __zobowiązaniem do przejścia na otwarty dostęp,
- __spełnieniem w okresie przejściowym kluczowych wskaźników wydajności, tzw. KPI,
- __określeniem zasad pozwalających uniknąć podwójnych płatności.

W dokumencie regulującym zasady i sposób implementacji Planu S opisano mechanizmy transformacyjne, które

mają zachęcić wydawców działających w modelu subskrypcyjnym do przejścia na otwarty dostęp. Czasopisma transformacyjne są jednym z transformacyjnych uzgodnień zaproponowanych w wytycznych do realizacji Planu S, obok porozumień transformacyjnych (zwykle znanych jako *Read & Publish* lub *Publikuj i Read*) oraz transformacyjnych umów (*Transformative Agreements* i *Transformative Model Agreements*). Umożliwiają one zmianę obecnego modelu funkcjonowania czasopism naukowych i stopniowego zastępowania opłat subskrypcyjnych za dostęp do treści czasopism opłatami za publikacje w otwartym dostępie. Wytyczne dotyczące przekształceń transformacyjnych wypracowane zostały na podstawie publicznych konsultacji m.in. z przedstawicielami wydawców komercyjnych, instytucji naukowych i bibliotek, prowadzonych na przełomie lat 2019-2020. W ich wyniku przesunięty został termin całkowitej transformacji wyznaczony wcześniej na koniec 2024 r. Zmieniony został też próg, którego przekroczenie zobowiązuje wydawcę do wprowadzenia pełnego otwartego dostępu z 50 proc. na 75 proc. otwartych treści. Wydawcy czasopism transformacyjnych będą musieli wykazać przyrost udziału otwartych treści na poziomie 5 proc. punktów wartości bezwzględnej i co najmniej 15 proc. wartości względnej w roku¹⁰.

Wydawnictwo ICM udostępniło raport *Transformative Agreements: Overview, Case Studies and Legal Analysis* o aktualnej sytuacji dotyczącej umów transformacyjnych i przejścia z subskrypcyjnego modelu wydawniczego do modelu otwartego¹¹. Raport omawia następujące zagadnienia:

- __porozumienia transformacyjne w powiązaniu z zaleceniami Planu S;
- __aktualny stan negocjacji i porozumień pomiędzy instytucjami naukowymi i wydawcami z różnych krajów;
- __analizę prawną z rejestru umów przekształceniowych ESAC;
- __studia wybranych przypadków m.in. Niemiec, Norwegii, Szwecji;
- __zaleceń dotyczących kwestii prawnych i negocjacji umów z wydawcami czasopism naukowych.

Na stronie cOAlition S dostępny jest formularz rejestracyjny dla wydawców ubiegających się o status czasopisma transformacyjnego¹² oraz wskazówki i wymagania techniczne. Umowy zawarte od 2021 r. otrzymają wsparcie finansowe jeżeli będą zgodne z wytycznymi oraz po zgłoszeniu w rejestrze prowadzonym przez [ESAC](#). Środki wykorzystywane wcześniej na opłacenie abonentów będą prze-

o otwartym dostępie, oferująca szybkie publikacje i otwarte recenzowanie, a jednocześnie wspierająca deponowanie danych finansowanych przez Fundację Billa i Melindy Gatesów. Dostęp: <https://gatesopenresearch.org/> [odczyt: 1 marca 2022].

7 **VoR** - wersja manuskryptu opublikowana w czasopiśmie z zestawem czcionek i brandingiem czasopisma lub inaczej wersja opublikowana lub pdf wydawcy; AAM - ostateczna autorska wersja manuskryptu po recenzji do opublikowania przez czasopismo, inaczej postprint.

8 Zob. <https://www.coalition-s.org/addendum-to-the-coalition-s-guidance-on-the-implementation-of-plan-s/>

9 Czasopisma hybrydowe to czasopisma komercyjne, w których tylko część artykułów dostępna jest do czytania bezpłatnie za dodatkową opłatą, umożliwiającą autorom opublikowanie artykułu w modelu OA. Plan S nie zaleca finansowego wsparcia dla hybrydowego modelu publikowania, jeżeli opłaty z tym związane nie stanowią mechanizmów transformacyjnych zmieniających status czasopisma z subskrypcyjnego na otwarty.

10 Kryteria dla czasopism transformacyjnych, dostęp: <https://www.coalition-s.org/addendum-to-the-coalition-s-guidance-on-the-implementation-of-plan-s/> [odczyt 1: marca2020].

11 *Transformative Agreements: Overview, Case Studies and Legal Analysis*, aut. Natalia Gruenpeter, Nikodem Rycko, Krzysztof Siewicz, Jakub Szprot, Warszawa ICM 2021. Dostęp: https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/19672/20_Transformative_Agreements_Overview_Case_Studies_and_Legal_Analysis_v.02.pdf?sequence=9&isAllowed=y [odczyt: 14 maja].

12 Złóż wniosek o status czasopisma transformacyjnego, dostęp: <https://www.coalition-s.org/tj-forms/> [odczyt 1 marca 2022].

kierowane na opłacenie usług Open Access. Członkowie cOAlicji S zapewniają finansowanie na pokrycie opłat za publikacje czasopism objętych takimi rozwiązaniami, ale finansowanie to przestanie obowiązywać 31 grudnia 2024 r.

Poparcie dla otwartego dostępu zadeklarowały największe komercyjne wydawnictwa naukowe, które przekształcają część swoich czasopism subskrypcyjnych w czasopisma transformacyjne m.in. Cambridge University Press - 209 tytułów, Elsevier - 160, Springer Nature - 1700, American Chemical Society - 54, Taylor& Francis. Przykładem krajowych umów transformacyjnych są programy publikowania otwartego finansowane przez MEiN.

